

Nr 156.

Av herr **Forssell m. fl.**, om skrivelse till Kungl. Majt angående sådan ändring i folkskolestadgan, att allmänheten må få närvara vid lärareprov.

Den 21 mars 1909 beslöt skolrådet i Västanfors församling i Västmanlands län i sammanhang med föreläggande av undervisningsprov för sökande till två nyinrättade lärarebefattningar vid Fagersta folkskola, att allmänheten skulle äga tillträde till åhörande av dessa läseprov eller andra läseprov, som förekomme vid folkskolor inom församlingen.

Skolrådets ordförande kyrkoherden P. O. Södergren, som reserverat sig mot detta beslut, anförde besvär hos domkapitlet i Västerås med yrkande om beslutets upphävande. Stadgandet i § 19 mom. 5 folkskolestadgan, att proven skulle avläggas i närvaro av skolrådet eller av dess ordförande jämte av skolrådet för ändamålet utsedda ombud, hade tydligen tillkommit för att skydda provande lärare mot störande inflytelse från allmänhetens sida och måste tolkas så, att inga andra än där omnämnda personer finge närvara vid proven. Södergren åberopade motsvarande bestämmelser för de allmänna läroverken, som innehöllo uttrycklig föreskrift, att allmänheten ej ägde tillträde till proven.

Skolrådet androg i förklaring, att nämnda föreskrift i § 19 mom. 5 folkskolestadgan avsåge skyldighet för skolrådet att icke undandraga sig det besvär, som låge i lärarprovens åhörande, men ej innehölle förbud för andra församlingsmedlemmar att åhöra proven. Då folkskollärare valdes å kyrkostämman, borde de väljande få närvara vid proven för att bilda sig ett omdöme om de sökande, allra helst skolrådet ej hade att avgiva förord för någon av dem, som uppfördes på förslag. Förhållandena vid de allmänna läroverken, där lärare tillsattes på helt annat sätt, vore ej tillämpliga på folkskolorna.

Södergren genmälte, att proven ej kunde vara avsedda att tjäna

de väljande till ledning, då ju skolrådet hade i sin hand att bestämma, huruvida prov skulle hållas eller icke. Varken skolrådets beslut, att prov ej skulle äga rum, eller underlåtenhet att fullgöra förelagt undervisningsprov, utgjorde hinder för sökande att komma i åtanke vid tjänstens tillsättande.

Domkapitlet yttrade i utslag den 2 september 1909 följande: Uppenbart vore, att stadgandet i § 19 mom. 5 folkskolestadgan icke medgäve den tolkning, att lärareprov finge hållas med obegränsat tillträde för allmänheten. Genom detta stadgande ville lagen tydligen i första hand bereda ett skydd för den provande läraren. Denna hade nämligen rätt att endast behöva ådagalägga sin undervisningsskicklighet och icke tillika giva prov på sin förmåga att uthärda de störande inflytelser, som redan närvaron av ett större antal personer måste medföra, och som ytterligare kunde försvåras genom kommande och gående, genom viskningar och miner under lektionen. Stadgandet innebure emellertid ock ett skydd för skolrådet. Provet vore uteslutande till för att detta skulle kunna bilda sig en mening om de sökandes förmåga som grundval för de vitsord, som det hade att offentligen avgiva i känslan av sitt ansvar. Dessa vitsord skulle ju sedan jämte sökandes övriga meriter bliva bestämmande vid förslags uppsättande. Den störande inverkan på den provande, som vore förknippad med allmänhetens närvaro, skulle i och för sig kunna förhindra en fullt rättvis dom över provet. Därjämte kunde efteråt sidoinflytelser från oansvarigt håll lätt komma att göra sig gällande och influera på betygssättandet. Detta skulle inför församlingen undergräva den auktoritet, som skolrådets åtgärd borde äga och ingalunda lända till gagn för den rättvisa i befordringssättet, som skolstadgan tydligen avsåge att främja.

Talet om att allmänheten skulle bilda sig ett omdöme om de sökande genom provens åhörande utginge från annan ståndpunkt än skolstadgan. Hade detta varit skolstadgans mening, så hade naturligtvis inte föreskrivits, att skolrådet skulle sätta betyg över provet. Domkapitlet funne alltså, att skolrådet handlat mot gällande skolstadga genom det överklagade beslutet och undanröjde således med gillande av de hos domkapitlet anförda besvären, till all kraft och verkan samma beslut, så vitt det gällde framtiden.

Domkapitelsledamoten, lektor Mattsson, yttrade: »Ehuru det torde vara olämpligt att hålla ifrågavarande läroprov för öppna dörrar, anser jag dock, att de ingivna besvären icke böra till någon domkapitlets åtgärd föranleda, då skolrådet genom det överklagade beslutet icke överskridit sin av folkskolestadgan givna befogenhet.»

Skolrådet anförde besvär med yrkande att Kungl. Maj:t måtte giva den rätta tolkningen av ifrågavarande stadgande i § 19 mom. 5 folkskolestadgan. Södergren bestred ändring. Målet föredrogs den 3 februari 1910 i regeringsrätten, därvid dess flesta ledamöter (regeringsråden Ramstedt, Thulin och Rydin) väl ansågo skolrådet hava varit oförhindrat medgiva, att vid ifrågavarande prov även andra personer finge vara tillstädes än de i åberopade författningsrummet omförmälda, men då närvaron av ett större antal åhörare kunde verka störande på proven, samt skolrådets beslut, att allmänheten skulle äga tillträde till proven, följaktligen icke kunde anses stå i överensstämmelse med det med proven avsedda syftet, funno samma ledamöter ej skäl att göra ändring i det beslut, vartill domkapitlet i målet kommit.

Regeringsrådet Palmgren anförde: »Enligt min mening har skolrådet icke genom den av domkapitlet åberopade bestämmelsen i folkskolestadgan eller eljes varit förhindrat att besluta, det allmänheten skulle äga tillträde vid undervisningsprovs avläggande. Detta beslut innebär självfallet, att tillträdet må äga rum endast i mån av utrymme och med iakttagande av de föreskrifter, som för upprätthållande av ordning kunna vara erforderliga. Jag finner därför skäligen att, med ändring av domkapitlets utslag, ogilla den mot skolrådets beslut förda talan».

Förbud för allmänheten att närvara vid lärareprov för folkskollärartjänster skulle således grundas därpå, att det är skolrådet, som dels äger bestämma, om dessa prov skola föreläggas de sökande eller ej, dels som har att bedöma proven vid förslags upprättande. Vidare att förbudet är ett skydd för skolrådet mot sidoinflytelser och för den provande läraren mot störande inflytelser under provet. Men är folkskollärartjänsten förenad med klockare- och organistbefattning, så stadgas uttryckligt, att prov för dessa sistnämnda befattningar »skola fullgöras under allmän gudstjänst i församlingens kyrka». Nu kan det ju inträffa, att en god kyrkosångare och skicklig organist kan vara en medelmåttig lärare och tvärtom. Men allmänheten får blott genom provet i kyrkan bilda sig en föreställning om läraren.

Under den tid av snart tre år, som förflutit efter ovannämnda utslag av regeringsrätten, har emellertid, så vitt vi känna, endast få skolråd tillämpat detta förbud och ej heller har provande lärare yrkat på detta skydd för sina prov. Då dessa prov ske på vardagar äro de i regel litet besökta av allmänheten, och skulle de i något enstaka fall bli mera besökta, så vore helt visst nog med den inskränkning, som regeringsrådet Palmgren nämner; nämligen att tillträde till proven må

äga rum endast i mån av utrymme och med iakttagande av de föreskrifter, som för uppehållande av ordning kunna vara erforderliga.

På grund av vad vi sålunda anfört, få vi vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådan ändring i folkskolestadgan, att allmänheten får närvara vid lärareprov i mån av utrymme och med iakttagande av de föreskrifter, som för upprätthållande av ordning må vara erforderliga.

Stockholm den 23 januari 1913.

Johan Forssell.

G. A. Rundgren.

Nils Helger.

Oscar Bogren.

K. M. Andersson

i Milsmaden.